

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 12.

Fredagen den 24 Mars

1843.

Receptformlerna i Hufelands Enchiridion medicum i pharmaceutiskt hänseende granskade af *Johan Henrik Forshæll*. I. II. III. Lund 1842. 8:o.

(Slut fr. N:o 11.)

Sid. 110 får sista upplagan af Ph. Sv. åter ett tillmåle, nämligen för sitt tartras kalico-ferricum, som ej fått "formen af kulor." Kan också härpå ligga uågon wigt? Ref. tror det icke. Och af lika ringa wigt anser han blandret emot Hufeland'ska sättet att stundom skrifwa 12 uns i stället för en liber. Denna kritik är så mycket mera minnesvärd, som Hr F. blottskäller sig sjelf för en alldeles likartad, då han sid. 170 säger: "en preussisk fanna om 36 uns" i stället för 3 liber. Om Hufeland'ska bruket att skrifwa 12 uns skall anses för fel, så torde det så räknas till de minsta. Behöfwa wi t. ex. 14 eller flere uns, skrifwa wi icke en liber och 2 eller flera uns, utan hellre 14 uns etc. Hwarföre kunna då icke äfwen 12 få passera? Men Hr F. sysselsätter sig i allmänhet gerna med småsaker, hwaribland också den omständigheten, att flytande ämnen böra i hans tanke mätas, icke wägas; hwilket senare förhållande skulle "göra det för läkaren ofta omöjligt att bestämma dosis af liquid. (!) — Genom detta bestämmande" (efterwigt), säger han, "uppstår en stor willerwilla som det verkliga är besynnerligt att man kunnat förbise." Denna befarade willerwilla, uppkommande genom wägning, kan wäl icke bli särdeles stor, och allraminst om dosis för liquid är, såsom F. sjelf yttrar sig, "spetsglas, kopp" o. s. w.; hwaraf följer, att botemedlet, som kan gifwas i så obestämda quantiteter, ej måtte ha särdeles intensiv werkan. Ref. är för öfrigt af helt annan mening rörande ryndmätt, hwilken grundar sig derpå, att olika läkemedel hafwa, liksom alla

andra kroppar, en olika specifik wigt, till följe hwaraf samma mått måste rymma olika mängd af olika ämnen, och just dertill bör medikamentets quantitet bestämmas efter wigt, icke efter frymmandet. Detta är också anledningen till det i senare tider inträdda förhållande, att hellre wäga än mäta. Mot slutet af dessa måttgriller (s. 156) få wi ett godt handtag i följande ordalag: "för att nu hjälpa läkarne till rätta med denna sak, will jag föreslå ett tecken som de kunna sätta framför wigten, utmärkande att de önska få mått och icke wigt" Denna hjälp innebär emedlertid det lilla felet, att wilja förföra läkarne till begående af ett lagbrott, i thy att medicinaltecken äro enligt Kongl. Sundhetskollegii fungörelse af den 6 Oktober 1817 till begagnande förbjudne, åtminstone såwidt ordalydelsen i samma fungörelse kunnat af ref. förstås. Den lyder nämligen: "samt att i sådana föreskrifter, äfwen som i medikamentsräkningarne, utsätta läkemedlens namn, wigt och mått med bokstäfwer, och ej med hittills brukade konsttecken och siffror." Förbrutelsen är wäl genom ett oantagligt förslag icke stor, men då det är allmänt bekant, att de många och konstiga medicinaltecken, som i förra tider varit i bruk, ofta förledt läkare till misshandlingar och receptarier till misstag, så blir det i allt fall ingalunda förtjenstfullt att söka på nytt upplifwa sådana ting, som alltifrån deras införande befunnits ledande till förderf. Men besynnerligt nog, gör föreläsaren likwäl sjelf (s. 169) twärtemot sitt eget förslag anmärkning emot Hufeland för det, att han medelst mensura bestämmer den äskade quantiteten. Med mensura förstås i Preussen, der Hufeland lefde, ett ryndmätt om 3 liber, hwilket hela Tyskland känner, och är numera icke nytt, då man deremot med föreläsarens mensura skulle förstå ett mått, som åtminstone till storleken wore alldeles nytt, innehållande blott $\frac{1}{8}$ af en liber och således $\frac{1}{24}$ -del af

det preussiska Maas (Sufelands mensura), hwilket nya diminutivum H:r F. ansett böra, för mera utmärkelse, betecknas med grekiska bokstafven μ , den första i ordet $\mu\epsilon\tau\rho\upsilon\nu$. Men $\mu\epsilon\tau\rho\upsilon\nu$, som är äldre än både det gamla Roms och alla Tysklands mensurer; war och ett rymdmätt af bestämdt innehåll, uppsunnet redan af **Phidon**; dock war detta forngrekiska mått större, hwarföre det är fara wärdt, att en olycklig förwerling med detta lilla **Forshellsta**, som torde böra fallas **nygrekiskt**, snart nog kunde inträffa. Att detta nygrekiska mått skulle hos nutidens greker misförstås, i den händelse ett swenskt recept efter den nya beräkningen förewistes i Grekland, är tämmeligen sannolikt, och skulle för öfrigt till en början hända i hela den öfriga werlden.

N:r 219. — "Tutia är ett bättre namn" än oxidum zincicum griseum. Hwarföre icke lifasäwäl $\kappa\alpha\delta\mu\epsilon\iota\alpha$, som är ett ännu äldre namn? Dersamma städes lofordas icke oxidum hydrargyricum præcipitatum efter Ph. Sv., emedan denna quidsilweroxid är "ytterst fint fördelad." En sådan egenkap plår gementligen eljest anses för god; men F. har många egna åsigtter öfwer medikamenternas werkningsfätt, och stundom till och med afwikande från "de gamle wises erfarenhet." Wid 233 gör föreläsaren det tillägg rörande syrupus thebaicus, att den "är en olycklig förändring af syrup. Papaveris," samt ytterligare: att "4:de editionens syrupus Papaveris är icke farlig, men den 5:te editionens desto mera." För det första är besyllningen på 5:te editionen så mycket mera ogrundad, som nämnde strap icke finnes i densamma upptagen, utan i dess ställe (loco syrupi Papaveris) syrup. thebaicus. För det andra måtte wäl denna såfallade "olyckliga förändring" aldrig kunna vara farligare än de öfrige opiiistarkare officinalformlerna. Den som förordnar ett medel efter en wiss eller gällande pharmacope, torde wäl icke vara så lifnöjd, att han ej på förhand gör sig underkunnig om sammansättningen af detsamma. Och derigenom, såwidt indikationen talar för ett dylikt läkemedel, är all fara förekommen. I för stora portioner äro alla ämnen farliga.

För förriga tidens bruk har F. en så stor förkärlek, att han glömmet åtskilla mellan dugligt och odugligt, emellan kraftägande och sådana kraftlösa ting, som blifwit på grundad erfarenhet ur officinen förwista. Här blott ett exemel: syrupus Papaveris Rhoeados, hwarom (s. 163) säges: "gör wäl ingen annan nytta än som färg;" och icke desmindre heter

det strax efter: "den nämnda syrupsen är emedertid upptagen i min pharmacope." Upptagen är den wist, men förlusten hade warit högst ringa, om den blifwit utesluten. Vängre fram, s. 192, meddelas nyheten: "det är allmänt erkändt, att Sufeland war Europas största medicinska celebrité." **Celeberimus** undfar emedertid täta förmaningar på sin döda mull, stundom af mildare art, men desjemellan en formelig skrapsa eller wedernamn af **lättförmig**, derföre att han låter patienten sjelf dela ett pulwer "i två lika hälfter." Se N:r 237. **Stwas fruchtbringend** finnes i följande: "Den i pharmaci okunnige, ware sig läkare efter apotekare, hatar pharmaceutisk kunskap hos både läkare och apotekare, då deremot den i pharmaci kunnige, anser sådan kunskap hos båda wara af oskattbart wärde" (s. 213). Derpå följer: "Så länge staten ej föreskrifwer pharmaceutisk kunskap hos läkare och befostrar sådan undervisning, har den wisserligen ingen rätt att hos dem fordra kännedom deruti." Staten besyilles här orättwist: ty i långliga tider har en särskilt botanisk professor warit wid Upsala universitet anställd för att läsa och examinera i medicinsk botanik och organisk pharmacologi. För professorn i kemien hafwa blifwande läkare också från äldre tid undergått examen rigorosum, och för närwarande är en särskilt lärare, prof. **Wallquist** förordnad "att hålla offentliga föreläsningar i de delar af kemien, som för medicinens studium äro nödwändiga, samt att examinera i medicinæ Candidat-examen" (Professors Hwassers program 1841). Äfwen i Lund har en pharmaceutisk examen, såwidt en sådan rör dess hufwudföremål, kemi och botanik, warit sedan förre kanslerens, H:s Er. Grefwe v. Engeströms tid för medico-philosophie kandidater föreskrifwen och hållen; och hwad den botaniska delen särskildt angår, är demonstratorn i saken af H. K. H. Kronprinsen under den 17 sisl. December förordnad att undervisa medicinæ och pharmacie studiosi, äfwen som att wid medico-philosophiska och pharmaceutiska examina förhöra. Här af finnes, att staten gjort mer än hwad derom hittills blifwit allmänt i andra länder stadgad. Att bereda goda pillermassor kunna kandidaterna wäl icke, ty sådant läres hwarfen genom botanisk eller kemisk kunskap, men efter att hafwa genomläst F:s 10 sidor om sättet att lege artis uppgöra pillerformler, skall det troligen bli ganska lätt. Se s. 193 och följ.

För kraftiga preparater här F. i allmänhet mycken fruktan, men för att icke vara konsequent, afwi-

fes någon gång från allmänna regeln och då föreläs tillredningar, som äro starkare än efter föreskriften i apotekarbofen. Sålunda anser han mera pottaska böra ingå uti syrupus Rhei; men enär detta läkemedel egentligast användes blott för späda barn, hvars magar ej äro de minst känslösa, så uppstår frågan, huruvida det alltid kan vara nyttigt, att i öfstad quantitet använda ett starkt ingripande och digestionskraften försvagande medel?

Receptformlernas antal är 273, hvarom föreläsaren visserligen haft något pro, men dock mest contra samt ideligen det samma omigen. Detta sällsynta pro har dock gerna kommit i otid, och detta allmänna contra har oftast rört formelns uppställning, hvilken varit antingen "oriktig" eller "omvänd," och sät har lemnats utan allt affeende. Mesta besväret synes hafva varit att bringa succus Glycyrrhizæ jemte några andra extrakter i pillerform, äfvensom lösningen af samma succus i watten, "det wore ett arbete för ett par dagar," och "kan wäl aldrig falla en förnuftig receptarius in" (s. 212). Troligen skulle likwäl en warm mortel jemte en afpassad quantitet koffett watten ganska mycket förkorta detta swära arbete.

Efter lyftade föreläsningar följer ett slutord med fästad uppmärksamhet på några af *Hufeland* i texten anförda läkemedel, hvilka ej blifwit ibland hans recepter upptagna. Hade *Hufeland* anat att bli så här illa mönstrad, hade han högst sannolikt förfarit på lika sätt med alla de öfriga medlen. Inga recepter, blott antydningar. Formler egga pharmaceuten att föra afwog sköld emot läkaren, äfwen då han är "Europas största medicinska celebrité." De tu, apotekare och läkare, skola ju vara ett, — såsom man och kvinna; den förra dock städse klanderfri, emedan all wisdom och läfedom finnes hos honom, och i thy att "pharmaceutisk okunnighet hos läkare, kan föranleda apotekares moraliska mishandling" (s. 213). Ej underligt om pharmaceutisk kunskap är högre hos den, hvars dagliga sysselsättning endast leder till denna kunskaps ensidiga förwärfwande och manuelle utöfning. Men om läkaren just icke är så fullkomligt hemma i detta yrke, torde han åtminstone vara något mera bewandrad i sjelfwa pharmakologien, och har han rätt studerat denna kunskapsgren, så förblifwa stora samlingar af magistralformler helt och hållet umbärliga, helst om han jemte sitt pharmakologiska studium genomläser en eller annan libellus de methodo concinnandi formu-

las medicamentorum. En tillsats af kemi skall då snart göra honom till mästare i denna stora och swära konst.

Unguentum hydrargyri finnes också här för stark, näml. efter Ph. Sv., hwarföre en swagare efter preussiskt mönster föredrages; men på hwad grund, är ej antydt. Denna salswas fordon namn: unguent. neapolitanum, som snart 70 år varit utdömdt, nämligen ur 5 upplagor af wåra pharmatopeer, återtages af Hr *F.* "Wid extrakterna wet Ph. Bor. ställa emellan de båda wärterna!" Conium och Cicuta! Ändtligen godkännes en beredning efter pharmacopoea suecica: emplastrum assæ foetidæ, hwilket plåster till och med får högre loford än preussiska empl. foetidum. Oxidum hydrargyricum præcipitatum, som flere gånger förewarit, förmodas åter, i anseende till dess "högst fina fördelning," vara farligt; men i hwad affeende sinheten stadar, derom har *F.* ingen belysning lemnat. Att, som orden lyda, "medicinska erfarenheten ej torde vara widsträckt öfwer den fällda oxiden," leder werkligen icke till något bewis för preparatets större skadlighet. Liksom twefande framkastas s. (230): "med Senap sidan 194 (i öfwersättn. af *Hufeland*s enchiridion), lärer sannolikt menas Senega." Att dermed menas Senega, är så mycket säkrare, som *Huf.* sjelf hänwisar till sitt eget recept Nr 46, hwari roten af samma wärt uttryckeligen föreskrifwes.

II. I ordningen följer nu att kasta en blick på Hr *Forshells* egen pharmatope, hwilken han sjelf låtit påteckna såsom utgörande andra delen af receptformlerna. Den är under föreläsningarna ofta citerad, än som nostra och än som min. En tillöfning på 8 sidor af pharmaca simplicia är den ena winsten dermed; den andra är en ny preparatsamling. Större delen af dessa simplicia ur wärtriket hafwa fordom varit i bruk, men blifwit småningom utmöntrade, i synnerhet hos oss, och detta med rätta, emedan "den gamla medicinska erfarenheten" ej welat fortsarande bekräfta deras inneboende läfekraft. Det war således ingen god gerning att belasta apoteken med droguer, som tilläfwentys aldrig oftare än af en händelse wid wistationier efterfrågas, då de gemenligen finnas halfförmultnade samt warda fördenfull utwäcka; ett fall, wäl i och för sig ganska ofskildigt, men ryftet derom spridt till de i pharmacien mindre kunnige bland ortens inwånare, kan lätt medföra wrängda framställningar och sålunda äfwen snart förfäta officinen i allmän misfredit. Alltså är det bättre, att inrättningen

är försedd med ett mindre antal, men werksamare droguer, än med ett stort, som antingen är eller blir med tiden kraftlöst. Man bör utomdes äfwen besinna, att lokala förhållanden stundom äro, ja till och med ofta för affättningen misgynnande, hwaraf följer, att apotekare under sådana omständigheter måste widkännas ännu större förluster derigenom, att de nödgas hålla obrukliga waror i förråd. Wid botaniska bestämningarne af "medicamenta requisita" finner ref. åtskilliga af *F.* begångna större och mindre felsteg, som alltid skola förleda de i saken mindre bewandrade på afwägar, hwarifrån de aldrig kunna leta sig fram utan bättre wägledning. Se följande:

1) *Amylum marantæ*, hwilket här öfversattes: **pilmjöl**, borde snarare efter tyfva namnet heta **pilrotsmjöl** (emot förgiftade pilar). Uppgiften om *Arrowrot-fæculans* erhållande af *Curcuma angustifolia* grundar sig endast på en gifning i *Roxb. Fl. Indica*. Enligt *Rindley*, som lemnat en pålitligare uppgift, fås detta mjöl ej allenast af *Maranta arundinacea*, utan också af *Mar. Allouyia*, *M. nobilis* äfwen som af *M. ramosissima* (Ostindien).

2) *Balsamodendron gileadense* och *Bals. Opo-balsamum* äro enligt *Nees* samma species under namn: *Balsamum gileadense*.

3) *Cortex radices Granatorum* är ett mindre bekant namn, men förmodligen menas dermed *cortex rad. Granati*. *Cortices Granatorum*, nämligen af fruktstalen, är deremot ett wälkändt namn. Sjelfwa wärtens ursprungliga hembygd är icke Orienten och södra Europa, utan norra Afrika (Mauritanien). Den växer för öfrigt lika mycket i Italien som uti Spanien.

4) *Krameria triandra* är snarare från Peru än ifrån Brasilien. Hwarföre har den ej hellre fått behålla sitt allmännare droguisnamn *Ratanhia* i stället för det mindre allmänna *Ratanha*? *Nees* säger icke att extraktet bör beredas af färsta roten, utan twärtom i sjelfwa officinen.

5) *Papaver Rhoëas* växer äfwen i södra Sverige, der *F.* sjelf är bosatt.

6) *Fucus crispus* bör ej heta **perlmossa**, emedan den icke är en mossväxt, utan, såsom latinska namnet betecknar, en tangart, och således **perltång**, hwilken swenska benämning den äfwen förut fått af Doktor *König*. Perltången förekommer wid hela norrsta och swenska kusten ända till Helsingborg. Hr *F.* citerar en författare *St.* såsom auctor till namnet

Chondrus crispus. Ref. erkänner, att denne författare är honom alldeles obekant och wet sannerligen icke, hwarföre namnets sannskyldige gifware *Lamouroux* ej i stället blifwit anford.

7) *Helmintochortos*. Hr *F.* upptar besynnerligt nog ibland de officinella, utom den rätta *Fue. Helmintochorton*, jemwäl de arter, hwarmed denna wanligen finnes förfalskad. Detta mistag är så mycket nödwändigare att relevera, som en stor del af dessa uppblandade arter, t. ex. *Cystoseiræ*-arterne, *Rytiphlæa tinctoria* m. fl. otwifwelaktigt hafwa helt andra egenskaper än den rätta *Helmintochorton*. Denna senare hör till **Florideerne** — utmärkta genom sin rikedom på gelatina —, och sålunda till samma grupp som *Fucus cartilagineus*, *F. tenax*, *F. lichenoides*, hwaraf de ryktbara indianska swalboena beredas, *F. crispus* m. fl. Twärtom tillhör *Cystoseira* (hwaraf flere arter wanligen i handel förefomma inblandade med den rätta *Helmintochorton*) de egentliga *Fucoideerne*, utmärkta genom sin halt af *Jod* m. m. Lifaså uppblandas *Helmintochorton* ofta med *Rytiphlæa tinctoria*, som är ytterst rik på ett färgämne, och ensamt denna biomständighet skall sannolikt frambringa annan werkan.

8) *Chenopodium ambrosioides* upptages af *Koch* ibland de tyfva.

9) *Pulsatilla pratensis* och *P. vulgaris* upptagas båda af *Nees* såsom ägande samma werkan.

10) *Jod* fås af kelp (varec-soda). Enligt *Greville* användas härtill hufwudsaktigen *Fucus vesiculosus*, *nodosus* och *serratus*; *Laminaria digitata* och *L. bulbosa*, *Himantalia lorea* och *Chorda filum*, men *Fucus saccharinus*, hwilken isynnerhet anföres af Hr *F.*, nämnes icke. De sydliga tangarterna (hwaribland förnämligast *Fucus buccinalis* L. wid Cap) äro gemenligen rikhaltigare. *Jod* förekommer desutom i många hafsdjur, — **fiskar**, **mollusker** **zoophyter** m. fl. samt i mycket annat, men merändels i ringa quantitet.

11) Hwarföre *Olea europæa* ifrån *Gallia narbonensis*? Sjelfwa det utmärkande namnet **provençerolja** utwisar både att den bästa oljan produceras i **Provence** och att den derifrån erhålles. *Olea europæa* är för öfrigt inhemsk i Orienten.

12) *Bryonia dioica* hör ej till plantæ *Sueciæ*.

13) Hwarföre *Hermodyctylus*? *Colchicum* är ett i senare tider mera bekant officinalnamn.

14) *Ipomoea Jalapa*. Hwärtill de många?" Enligt *Pindley* lemna *Convolvulus Jalapa*, *Conv. Turpethum*, *C. Mechoacanna*, *C. macrocarpus* och *C. macrorhiza* m. fl. denna drogue. Med lifnande fördel *C. Sepium* och *C. arvensis*. Alla äro naturligtvis icke lika wertsamma. *Convolvulus Jalapa* har ganska länge varit och är ännu öfwerallt officinell, och således war beswäret med des upptagande i "pharmacopoea n." alldeles öfwerflödigt.

15) *Paeonia communis* Bauh. är detsamma som *P. officinalis*. Alltså ett onödigt skryt med synonymier. *P. corallina* och ej *corollina*. Denna är i senare tider skild från den förra arten *Retz.*, liksom *P. perigrina* *De C.*

16) *Callitris quadrivalvis* är *Wentenats* namn och ej *Callitris articulata*. Hos *Desfontaines* deremot heter den *Thuya articulata*.

Ej blott lika, men större öfwersöd än wi funnit af simplicia, förefommer af "medicamenta preparata." Då meningen härmed förmodligen är, att hela samlingen skall hållas jemte förutwarande preparater i beredskap, torde apoteksvärelsen med tiden bli lagom förmånlig, såwida förlusten icke skall af patienterne ersättas. Hwärtill alla dessa pulwer? hwaras flere äro så bestaffade, att de efter läkarens anordning snart kunna tillagas. Mixtioner, som tilläfwentyras af så eller ingen efterfrågas, böra ur officinen snarare utdömmas än införas, emedan den stora mängden gör att åtskilligt blir lätt förlegadt, och till föga fromma för de behöfwande. Att författa ett recept å pulwer, är ej någon särdeles stor konst; men skulle wid uppställningen deraf, den noggrannhet händelsewis förgätas, som den kunnige pharmaceuten äskar, måtte denne wäl, som wet så mycket af sig sjelf, äfwen förstå att pulverisera och blanda ingredienserna i den ordning som sig bör, eller som han för bäst finner. Efter en annan regel i receptskrifningsläran bör hufwudmedlet likwäl helst stå främst, och i följd deraf kan receptskrifwaren ofta komma att stå i strid med receptarien, som will en annan ordning. Den senare måste dock i sådant fall wika; ty den förre använder imperativet jemte andra befallande tempora. Det sker naturligtvis under förutsättning, att receptarien ej får wara främmande i sin lilla konst.

Hwärtill de många extrakterna? *Ph. Sv.* innehåller redan 25 dylika tillagningar, hwaras antal nu skulle enligt *F.* förökas med icke mindre än 28 nya; säger summa 53 särskilda extrakter, hwaras den större

mängden aldrig torde komma att användas. Detta antal är wisserligen mer än stort nog, men för att deruti ännu fullkomligare lifna förra tidens wanliga officinalförråd, borde den nya extraktsamlingen fått en tillökning af 10 eller flere utöfwer de 28 i *Ph. N.* Wi hade kanske derigenom äfwen fått lära oss tillagningsfättet af *extractum macrocostinum*, *extr. phlegmagogum* och *extr. panchymagogum* till och med *Crollii*, hwilket ingår i pilulæ *aperientes* *Stahlii*. Dessa piller, som af åtskilliga läkare ofta föreskrifwas, erhållas numera aldrig af samma beskaffenhet, som i forna tider, emedan *extractum Colocynthidis compositum*, hwilket i stället för *extr. panchymagogen* begagnas, har blott 4 ingredierande ämnen, då deremot i det senare allrenande extraktet nära 3 gånger så stort antal föreskrifs. En sådan uppgift hade varit ett synd, hwarmed läkarne kunnat hjälpas till rätta och apotekarne undwika att lemna *quid pro quo*.

Hwärtill *unguentum epispasticum* då wi förut hafwa tvenne lifnande salswor, näml. *ungu. Cantharidis* och *ungu. Canth. colatum*, samt desutom *ceratum Cantharidis* jemte andra *epispastica*? Hwärtill *ungu. simplex* då wi äga *ceratum album* och flere motswarande? Att förtiga allt öfrigt bländwerf.

III. Detta häfte, som är utstyrdt i mindre 8:o format, bär, utom den allmänna utanskriften: *receptformlerna*, titel af *Pharmacopoea medici practici* och består hufwudsakligen endast i en omskrifning af *Sufelandsta* formlerna; desamma, hwaröfwer föreläsningarna hållits. Det är sant, att uppställningen af wisfa formler här fått en pharmaceutisk förbättring, men dessa små förändringar woro numera af behöfwet så mycket mindre påkallade, som derom tillförne blifwit nog ordadt i första häftet. Beswäret in duplo war sålunda i hög grad onödigt. Nyttigare kan tiden tillbringas.

En del af formlerna hafwa ursprungligen det felet att utgöras af så många tillsatser, att von *Linne's* yttrande: *qui longas remediorum formulas praescribit, aut dolo peccat, aut ignorantia* skulle kunna tillämpas. *Ref.*, som härmed slutar den till någon del gjorda granskningen öfwer granskaren af *Sufelandstas* recepter, kan ej underlåta att förflara honom sin synnerliga aktning för det nit, hwarmed han städse söker befrämja sitt yrkes wetenskapliga intresse; men för allt sitt flersidiga tillgörande wid ifrågawarande arbete, har han docklikwäl icke skordat så mycken wetenskaplig ära, som mängden snartrogen eljest kunde tycka sig finna.

Jäke desmindre måste det medgifwas, att **Forshell** bibehållit hedersrummet såsom techno-kemisk phar-maceut; men han haltar illa på Floras fält, och såsom owuren bör han afsta sig då han träder in i **Sygea's** tempel, ty hon är en dotter af **Akilepios**, som håller stafwen hwarmed han teknar: ne sutor ultra crepidam.

—n.

Lund. Academiska nyheter.

Å förslag till den härstädes lediga Akademi-Notarie och Kanslist-tjensten har Cons. Acad. d. 18 dennes uppfört: 1:o tienstförrättande Acad. Notarien **C. J. Zetterström**; 2:o v. Häradsbörding **G. W. Borg**; 3:o v. Häradsbörding **D. E. Wählin**.

= Under den 18 siffl. Febr. har Kongl. Maj:t i Nåder tillåtit, att Licentiaterna **P. H. Collin**, **C. J. Blachet** och **D. M. Witt** må erhålla Medicinæ-Doctors-diplomer utan föregående promotion.

= Sedan **Riks Gerhard Böös**, hwilken genom Consistorii Academi Utslag den 16 December 1840 blifwit för alltid från Universitetet förwisad, hos Consist. Acad. företett intyg om ett förbättradt och stadgadt uppförande, har **H. R. H. Cancelleren**, på Cons. underdåniga föremåle, i Nåder förunnat Böös att få till-Lärosätet återwända och ånyo inträda i sin förlorade academiska medborgararätt.

= Medicinæ Candidaten **A. M. Hartelius** har, under den 16 dennes, blifwit af **H. R. H. Cancelleren** i Nåder förordnad att, mot årligt arvode af 300 Rdr Banco, tills widare bestrida Anatomia-Professorbeskallningen här wid Universitetet,

= Under samma dag har **H. R. H.** i Nåder förordnat Förste Lazarets-Läkaren, **E. D. Adjuncten**, **Riddaren af Kongl. Maj:ts Wasa Orden Doctor A. Bruzelius** att tills widare bestrida de till Artis Obstetriciæ professionen hörande föreläsningar och examina.

= **E. D. Bibliotheks-Amanuensen**, **S. M. Adjuncten**, **Philol. Cand. Johannes Menander** har, under samma dag, blifwit i Nåder utnämnd och förordnad att vara Tredje Amanuens wid Universitets-Biblioteket härstädes.

Notiser:

Norrige. Bland nyaste härstädes utkomna originalskrifter äro att märka: *) Stortingsmanden, Gudbrandsdölen Ole Haa-

*) Jfr n:r 7, 32 och 37 af denna tidnings förra årgång.

genstad, Bildret af **Henrik Bergeland**. Med Haagenstads vel-trufne Porträt. 60 s. **W. J. Soltmann**. — Samling af Love, Traktater, Kundgjörelser m. m., af **P. Norum**, III:die Binds 2:det Hefte eller Aarene 1840 og 41, 48 s. **Guldberg & Dzwonkowskii**. — Norsk Magazin for Lægevidenskaben, udg. af Lægeforeningen i Christiania, V:te Binds 1:ste og 2:det Hefte å 60 s. **Guldberg & Dzwonkowskii**. — Norske Folkeeventyr, samlede ved **P. E. Asbjørnsen** og **Jørgen Moe**, 2:det Hefte, 24 s. **J. Dahl** (denne samling kommer att bestå af omkring 6 hæften). — **D. Holtermann**, 3½ Aar til Orlogs, 2:den Deel, 1 Spd. **J. Dahl**. — Nyt Magazin for Naturvidenskabene, 3:die Binds 4:de Hefte. 60 s. **J. Dahl**. — Norske Universitets- og Skoleannaler, 2:den Række, 1:ste Binds 4:de Hefte, udgivne af **Kand. mag. H. J. Thue**. 60 s. **J. E. Abelsted**. — Christian den Femtes norske Lov. 2:det Dplag. 1 Spd. **J. W. Cappelen**. — Topographisk-Statistisk Beskrivelse over Kongeriget Norge af **Jens Kraft**, anden omarbejdede Udgave, IV:de Deels 1:ste Hefte, indeholdende Beskrivelse over Stavanger Amt og Bergens Kjøbstad. 80 s. **Chr. Gröndahl**. — Die freie Verfassung Norwegens in ihrer geschichtlichen Entstehung und weiteren Entwicklung, ihrer Wesen und ihren Folgen, von **Aug. Th. Brömel**, 1. Theil, 1 Spd. 40 s. **Wulfsberg & Komp.** — Jödesagen i det norske Storting fremstillet af **Henr. Bergeland**. 48 s. **J. Dahl**. — Optegnelser fra Finnmarken, samlede i Aarene 1826—34 og senere udgivne som et Bidrag til Finnmarkens Statistisk af **Frederic Rode**, forhen Provst i Bestfimmarken og Sognepræst til Allen Talvig, ledsaget af flere Kartter. 1 Spd. 24 s. **Guldberg & Dzwonkowskii**. — "Tone," Novelle af **Maurits Hansen** (den fista af denne omtykte Novellist). Med et Indledningsdigt af **Henr. Bergeland**. 48 s. — Udsigt over de tre nordiske Rigers Myntvasen fra de ældste Tider til nuværende, samt Grundrids af Heraldikken, af **E. N. Schwach**. 72 s. Bogladerne. — Praktisk Geometrie med oplysende Figurer og Exempler for Borgers og Haandværkskoler samt til Brug i Søndagskoler og ved anden højere Almuesundervisning af **E. Jeantey**, Bergstuderende. Med 68 Træsnit, skaarne af **Bræck** i Christiania. 18 s. **J. Dahl**. — Norges Historie til Brug ved Ungdommens Undervisning, af **Andreas Jøye**, 3:die forbedrede Dplag. 60 s. **Guldberg & Dzwonkowskii**. — Stortings-Efterretninger, indeholdende 10:de ordentlige Stortings Forhandlinger. Redigeret af **Kand. jur. Munc Ræder**. 1 Spd. **Guldberg & Dzwonkowskii**. — Norsk Grammatik for Begyndere af **Chr. Glustad**, 1:ste Lærer ved Frederikshalds Borgerkole. 16 s. Bogladerne. — Snekløken, Nytaarsgave for 1843, udg. af **Chr. Monsen**. Med 3 Musikbilag, arrangerede af **A. E. Pratié** efter Melodier af **E. N. Schwach** og afdøde Assessor **Bierregaard**. 60 s. **Guldb. & Dzwonk.** — Udkast til Lov om Kreditvasenet, af Lovkommis-sionen og Professor **Hjelm**. 60 s. **Wulfsberg & Komp.** — Love, Anordninger, Kundgjørelser, aabne Breve, Resolutioner m. M., der vedkomme Kongeriget Norges Lovgivning og offentlige Bestyrelse for Aaret 1841, i tidsfølgende Orden og uttogsbuiss samlede og udgivne af **P. Collett** og **Johan Collett Candidati juris**. 70 s. **Chr. Gröndahl**. — Det Kongelige Norske Videnskabs-Selskabs Skrifter i det 19:de Aar=

hundra. III:die Binds 3:die Hæfte. 72 s. Gröndahl. — Kongeriget Norges Kriminallov (af 20:de August 1842). Med en forudskiftet forfattet Udsigt over de Arbeider, hvorved Lovven er bleven forberedt. 24 s. Wulfsberg & Komp. — Studenten. Samfunds-Arbeider af Markus J. Mourad, Kand. theol. Med et Musikbilag af E. M. Lindemann. 36 s. Wulfsberg & Komp.

Tyskland. År 1837 befann sig den snillrike fransyske orientlisten Fulgentius Fresnel på en resa till Arabien och hade för afsigt att framtränga i provinserna Hadramaut och Mahre, för att uppföta spåren efter det för förloradt ansedda himjaritiska språket, då han, wid ankomsten till Dschedda, genom en infödd från denna nejd erhöi kunskap om det för förloradt hållna språket och lät underwisa sig deri. Denne inföding, hans lärare, war son af en pirat, och då han ej förstod att skrifa, kunde underwisingen endast blifwa mundtlig och förmedlad genom gehöret. Hr Fresnel nedlade resultaterna af sina efterforskningar och sin underwising i djupt wetenskapliga och dock muntliga och humoristiska bref till St. Julien och Mohl, hvilka emottagarne låto aftrycka i Journal Asiatique årg. 1838 och dessa bref gifwa oss upplysning öfwer en så urgammal arabisk dialekt, hvilken man nästan redan sedan Muhammed ansatt för utdöd. Denna dialekt är den gamla sydarabiska, bildande en hufvudgren af den arabisk-äthiopiska språkstammen, och detta fynd måste derföre för den semitiska språkförelsen blifwa ansedt såsom så betydande, att dessa nya studiers upptagande af de fransyska och tyska orientalisterna war att förutse. Ludvig Filip gjorde Hr Fresnel till konsular-agent i Moskva, på det han genom denna ställning skulle få tillfälle att fortsätta sina för den orientaliska språkkunskapen så wigtiga upptäckter; Tyskland, som ej står i några förbindelser med Österlandet, kan blott förarbeta meddelanderna och genom en nagelfarande kritisk fullborda hvad Fransmannen begynt. Detta har nu skedd. Dr Wilhelm Gesenius har i en monografi: "Ueber die himjaritische Sprache und Schrift" lemnat en så utmärkt kritik och fortsättning och bekräftelse af Fresnels meddelanden, som man kunde wänta det af denne lärde. Nästan liktidigt med Fresnels meddelanden, hvilka, såsom är nämnt, endast flutit från mundtlig underwising, blefwo i Tyskland de himjaritiska skriftmonumenterna bekanta. Engelsmännen Bellsted (resor i Arabien), Fulton, Smith meddelade upptäckta sydarabiska inskrifter, hvilka man hittills icke kunde dechiffra. Af Professor Rödiger i Halle är för första gången, men temligen fullständigt, i hans skrift: "Versuch über die himjaritischen Schriftmonumente," en dechiffreering lemnad, hvarigenom studiet af himjaritiska språket skridit betydligt framåt. (L. A. 3.)

— Ett mycket wälkommet lärdt hjälpmedel, utstyrbt med topografisk elegans, har nyligen utgått från en af pressarne i Leipzig, nemligen *Ταμειον των της καινης διαθήκης λέξεων* s. Concordantiæ omnium vocum Novi Testamenti græci, XXXVIII och 878 sid. 4:to, ett förnyande af den utaf Wittenberger Hellenisten Erasmi Schmid 1638 först utgifna Concordanz, hvilken nu öfwer 200 år varit anlitad af Nya Testa-

mentets wetenskapliga utläggare. Den nye utgifwaren, Lic. theol. Karl Hermann Bruder, inkränkte sig ej till endast ett korrekt aftryck, utan bearbetade werket efter den grekiska texten alldeles på nytt, tillade isynnerhet, enligt den nyaste språkforskningens nuwarande ståndpunkt, de förut förbigångna partiklarna och gjorde äfwen i tillbörligt mått afseende på alla textens hufvudvarianter, så att mer än 200 nya artiklar tillkommit och öfwer 22000 ställen mera blifwit citerade. Denna lärda omsorg motsvaras af verkets yttre utstyrel genom Hr Karl Lachnig's jun. attade officin. Det hela ställer sig så wäl hvad tryck som papper widkommer wid sidan af det bästa som den prisafde engelska pressen frambringat, och wi äga nu i detta verk ett förträffligt födohycke till den Concordanz öfwer Gamla Testamentet, som 1840 utgick från samma officin. (L. 3.)

— Det är bekant, hvad riktning den unga Hegelianismen (der Junghegelianismen) tagit på den sennaste tiden, särdeles i Feuerbachs bok: "Das Wesen des Christentums," och ännu mera öppet i den nyligen utkomna skriften: "Bruno Bauer und seine Gegner." I dessa skrifter bekämpas icke blott tron på obödligheten, utan den fulländade atheismen framställes, särdeles i den sistnämnda skriften, såsom en vår tids wetenskapliga fordran. Swarje grundligt bekämpande af denna lika frivola som sann wetenskaplighet saknande riktning från filosofisk synpunkt är wisserligen en lika glädjande som tadtward företeelse. Wi anse det derföre såsom pligt, at sätta uppmärksamheten på en ny (1843) på Dennig och Finckes i Pforzheim förlag utkommen motskrift af Professor Friherre v. Reichlin-Meldegg i Heidelberg, hvilken har titeln: "Die Autokratie oder Selbstanbetung, ein Geheimnis der Junghegelischen Philosophie, humoristisch-kritischer Versuch in Form eines offenen Sendschreibens an Dr Ludvig Feuerbach." Denna skrift bekämpar med sakkunskap, precision i utvecklingen af de filosofiska begreppen och mycken humor de unga Hegelianernas (Junghegelianer) brister och inkonsequenser, och torde wäl lika mycket för de fördomsfria filosoferna som för teologer af begge kristna konfessionerna wara en saterligen wälkommen literär företeelse. (S. C.)

— Från den preussisk-egyptiska expeditionen *) hafwa ganstas intressanta underrättelser ingått. De resande samla, under ledning af Professor Lepsius, allt anmärkningswardt, upptaga planer och teckningar af allt, och efter återkomsten ställ i Berlin med kongl. understöd ett stort praktiskt öfwer resan utkomma. Julfesten hafwa de resande firat i pyramiden wid Gizeh efter äfka tyck sed wid ett julträd, hvilket de uti Jaraos graftammare hade antändt och utslrat, hvarjemte på pyramidens spets flammade en stor glädjeeld. (S. C.)

— På den sennaste tiden hafwa åter underrättelser ingått rörande den schweiziske naturforskaren Heinrich Zollinger från Feuerthalen. Hans botaniska verksamhet på Java har särdeles genom bistånd af planta ägaren Meyer och Hr Borel mycket gynnande framgång, och redan äro betydliga sändningar gjorda till Europa. Det är icke osannolikt, att Zollinger blir en af

*) Se nr 17 af denna tidning förlidet år.

de första botaniker, som till nya undersökningar får eträda Chinas jord, hittills i månget hänseende en terra incognita. (S. C.)

= De resande skrifsällarinornes antal ökar sig dag från dag: Grefvinnan Sahn, Grefvinnan Blesington, Therese och Mad. Dudevant hafva redan beskifvit för oss sina vandringar, Mad. Jameson for på de canadiska sjöarne i en canoe af björk bark, en Mrs. Dalceith-Holmes gjorde en resa till häst genom hela Frankrike och Italien, och helt nyligen har en Spanioriska med berömdt namn, Mad. Calderon de la Barca, på engelska språket högst intagande skildrat sin resa i Mexico och sitt wistande derstädes.

Ryssland. Hofrådet Dr Esbet i Dorpat har uti en skrift: "Der Einfluss der Chemie auf die Ermittlung der Böcker der Vorzeit," ädagalagt att rörande antiquiteter af metall, der historiska underrättelser saknas, genom kemisk analys af legeringen låter bestämma sig om de äro af grefiskt eller romerskt ursprung. De grefiska legeringarna innehålla aldrig zink, de romerska deremot wanligen zink i deras blandning. I den kemiska sammanfattningen af de grefiska, schudiska och kinesiska antiquiteterna är en fulltomlig öfverensstämmelse märkbar.

= Den till berättigande och utwidgande af Rysslands geograf, statistik och naturhistoria sedan längre tid bestämde upptäckts-expedition åt Sibiens nordligaste spets, anträdde den 26 November sistlidet år från St Petersburg sin resa dit. I spetsen för expeditionen står den redan förut för densamma bestämde Hr v. Middendorff, Professor wid St Bladimirsk-Universitetet i Kiew. För att så mycket som möjligt lätta för expeditionen de stora besvärigheterna på des långa wäg, äfwen som swårigheterna af de för detta företags utförande nödwändiga anordningar som under tiden kunde komma att behöwa träffas, wände sig Wetenskaps-Akademien i detta afseende till General-Postdirektionen, anhållande hos denna om föreskrift för alla densamma subordinerade, på expeditionens wäg belägna, postkontor, att räcka den en hjälpsam hand medelst gratis försändande af des wetenskapliga korrespondans och res saker ända till ett puds (omkring 39 sw. skåp.) wigt. Herr v. Middendorff försågs af henne med öppna rekommendationskrifwelser till general-gubernerne i Westra- och Östra Sibirien. Begge, särdeles den sednare, hwars general-gubnement expeditionen har att nästan hela des längd färdas igenom, ombedjas genom dessa bref att förpligta Sibiens dem underordnade auktoriteter, att utan dröjsmål tillhandahålla expeditionen alla medel, som blifwa densamma nödwändiga för uppnående af det med des resa afsedda ändamål; förnämligen i de distrikter af detta område, der ordentliga postkommunikationer ännu icke finnas, att på alla orter, der det behöfs, en kronotjensteman eller några kosaker må stå till expeditionens disposition. Den general-instruktion, som Hr v. Middendorff erhöi af Akademien till rättelse för sitt tillwägagående i wetenskapligt hänseende, instränker sig wäsendtligen till efterföljande två hufwuduppgifter; 1) att anställa en allmän undersökning af nesden norr om den lilla staden Turuchansk ända till Chatanga-floden, i geografiskt, fysikaliskt, etnografiskt och naturhistoriskt afseende.

2) Att undersöka utsträckningen och, så mycket som möjligt, mågtigheten af det på marken awarliggande is-lagret i Sibirien, desliques derwarande jord-temperaturs alla öfriga förhållanden, så widt omständigheter och medel tillåta det. Dernäst har Akademien i sina wetenskapliga arbetens speciellare intresse ställt den önskan till expeditionens dirigent: att han öfwerallt på sin resa åt henne samlar naturhistoriska föremål, antednar deras bland folket brukliga nämn, gifwer aft på bergens formation, i de olika trakter, genom hwilka han kommer, undersöker jord-temperaturen wid källor och i jorden sjelf; noga obserberar tiden för wattens uppbrytande och tillfrysande, sädesodlingens utbredning, trädgränserna, djurens utspridning; Slutligen att han, hwarest der till för honom tillfälle erbjuder sig, ingalunda må lemna desamma obegagnadt, att inhemta säkra underrättelser om de åtskilliga i Norra Sibirien inhemska folkstammars utbredning och nuwarande tillstånd. (B. N.)

Frankrike. Diar, en af Cuviers berömdaste lärjungar, har efter en frånvaro af 20 år, hwilka han använt på mödosamma forskning i Indien, återkommit till Paris. Han medför till nationalmuseum en stor mängd dyrbara naturafster, deribland lefwande wexter från Java, bibehållna genom en särdeles konstill inpackning.

= Enligt en fransysk tidskrift har Prefekten Guibega på Corsika nyligen wid genomseende af en hoy gamla akter i staden Calvi funnit Christoph Columbi födelse-attest. Säsom bekant, har den ryktbare upptäckaren af Amerika hittills gällt för en infödd Genuesare.

= I slutet af sist. Februari skrifwes från Paris: Bland hwarande Polackar gör utgifwandet af en prospectus till grundande af ett nytt blad, som skall förswara den allmänna Slavismens intressen, stort uppsående. Detta blad skall redigeras af den unge Grefwe Jablonowski hwilken nyligen utgifwit ett på fransyska skrifwit werk om Polens framtid och alla Polackars anslutande till familjen Czartoryski*). Denna plötsliga omwändning af Grefwens åsigtter uttydes oläta. Ty han förklarar sig nu för Panlavismen under huset Holstein-Romanows protektorat. Fonderna för detta företag hafwa kommit utifrån. Grefwe Jablonowskis blad skall på en gång utkomma i fyra slawiska språk. Det skall spridas widt omkring.

= Från Paris meddelas under d. 26 sist. Februari, att den berömda författaren till "Ecole des Beilards," "Dépres Sciennes," "Enfants d'Edouard," "Marino Faliero" och så många andra mäterwerk, Casimir Delavigne, sedan någon tid besuner sig i ett helseotillstånd, som lemna föga hopp om räddandet af hans lif.

*) Se nr 4 af denna tidning innerwarande år.

N:o 13 af denna Tidning utgifwes Lördagen d. 1 April.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.

